

Tre dommer Bør det ske lempninger i oppgjøret? Juridiske spørsmål og svar

I de gale årene ble der avsagt mange slags dommer. Med et mildt ord kan en si, at den høyre hånd ikke visste hva den venstre gjorde. Vi skal her nevne tre eksempler:

I en bygd i Nord-Trøndelag ble en trofast folkeopplysningens mann dømt under full musikk. Han skulle etter sigende ha medvirket til opprettelsen av Kulturtinget og vært medlem av det. Nå er det å bemerke at han for det første ikke hadde rede på dets opprettelse og for det annet var avskåret fra å bli medlem, da han hørte hjemme i en annen kategori. En hver protest var nytteløs, han måtte dømmes for noe og da var dette fjerne og ukjente lett å ta til.

Eidsiva lagmannsting uttalte i sin dom over Rolf Fuglesang 26. februar 1946:

«Videre var han president for Kulturtinget i 1943 og 1944. Riktignok var disse kulturting opprinnelig ment som en kime til Quislings påtenkte riksting, men på det tidspunkt da disse kulturting ble holdt, var muligheten for å danne et riksting etter Quislings mønster så fjerne, at retten i og for seg ikke tør betegne tiltaltes deltakelse i disse kulturting som et direkte anslag mot statsforfatningen.»

Frostating lagmannsrett uttalte i en sak ca. to måneders senere:

«— var tiltalte også klar over at opprettelsen av Kulturtinget var et ledd i Nasjonal Samlings forsøk på å endre statsforfatningen, og dette forhold rammes også av str. § 98.»

De var i grunnen ikke så dumme de gamle romere som framstilte rettferdighetens gudinne som en kvinne med tilbundne øyne.

EIDSIVA LAGMANNSRETT

har avsagt dom i saken mot den tyske standrettsdommeren, dr. juris Rudolf Schiedermaier. Påtalemyndigheten hadde innstillet ham til livsvarig tvangsarbeide, men retten frifant ham i de fleste punkter og dømte ham til fengsel i to år og en måned.

Korsfest korsfest-organet framfor alle andre — Dagbladet — kommenterer dommen således:

«En må si at dommen i høyeste grad er oppsiktsvekkende, og vanlige folk vil vel si at gongongen reddet Schiedermaier, dvs. en spekulerer på hva dommen ville ha vært hvis han hadde kommet for retten umiddelbart etter frigjøringen.»

Vi er bange for at Dagbladet her er kommet i skade for å si den uhyggelige sannhet. Dommene i den første rusen er bortenfor alle land, og det er på høy tid at myndighetene begynner å komme til fornuft. Riktignok har justisministeren forsikret at der ikke vil bli gitt noe amnesti, men vi går ut fra at stortinget ikke er så blind som han, og at det heller sjalter ham ut enn å la hele verden bli vitne til den fortsatte galskap.

Advokat Røds rettskontor

Som det vil være kjent fikk Oslo kriminalpoliti rettens kjennelse for å beslaglegge alle generalkonsul Harsems underlag til boken «Utrolig men sant» på grunn av at denne boks innhold er tatt opp til garnsking.

Tiltross for at denne politietat

Under denne overskrift har høyesterettsadvokat Sven Arntzen i Aftenposten nr. 5, den 6. januar d. å. anført synspunkter som er bemerkelsesverdige. Han anfører bl. a. følgende:

«Av grunner som jeg tidligere har gjort rede for, har jeg ansett det nødvendig under rettsoppgjøret å anvende meget omfattende rettighetstap. Men det er ikke gitt at det i tiden framover vil være nødvendig å opprettholde disse rettighetstap for den hele tid de er idømt. Så rolig som forholdene i vårt land har utviklet seg siden frigjøringen, antar jeg at en lempning vil være på sin plass, uten at jeg tør uttale noen bestemt mening om tiden allerede er inne til å ta et slikt skritt. Det avhenger bl. a. av i hvilken utstrekning den agitasjon som — ikke minst i den siste tid — har vært drevet mot rettsoppgjøret og de myndigheter som har hatt til plikt å gjennomføre det, har funnet grobunn blant de tidligere NS-medlemmer. En lempning bør ikke under noen omstendighet skje på et slikt tidspunkt eller på en slik måte at den kan bli oppfattet som en innrømmelse til denne agitasjon. Forutsetningen må jo være at det store flertall av dem som skal restitueres i sine rettigheter, har kvittet seg med sin tidligere innstilling til nazismen.»

Etter denne uttalelse må en uvilkarlig spørre seg sjøl: Er det virkelig advokatens mening at tidligere NS-medlemmer skal fortsatt lide og være ansvarlig for den pågående agitasjon og opposisjon som gjør seg gjeldende mot rettsoppgjøret? Er det ikke lenger noen grense for hva NS-medlemmer skal være solidarisk ansvarlig for? Det kraftigste angrep på rettsoppgjøret er kommet fra personer som står helt utenfor NS-medlemmenes rekke, og jeg skal her nevne personer som professor Skeie, hans bok Landssvik, P. Harsem: Utrolig men sant, og major Langeland: Dømmer ikke. Etter min mening er det særlig de to sistnevnte som ved faktiske opplysninger og dokumentasjoner har klarlagt den store feiltakelse som rettsoppgjøret i virkeligheten er, og som har fått den store almenhet til å vakle i troen på at rettsoppgjøret er velbegrunnet og rettferdig, men at det hele i det vesentlige er en bortledningsmanøver og forfølgelse av politiske motstandere.

Advokaten sier at forutsetningen for restitueringen av fradømte rettigheter må være at en har kvittet seg med sin tidligere innstilling til nazismen. Ja, se der glapp begrunnelsen ut av ham. Det er altså en denazifi-

beslutning var begrenset til å omfatte underlag, som vedrører Harsems bok, tok kriminalpolitiet likeså godt samtidig med seg en del av de rapporter som ubemidlede NS-folk hadde sendt inn til advokat Røds rettskontor. — Dette skjedde tiltross for at Harsem aldri har rørt ved noen av disse papirer eller har fått rapport om innholdet, av dem.

Vi kan nå meddele alle interesserte at advokat Rød har fått tilbake alle de beslaglagte papirer.

seringsprosess som foregår. Det samme skjer i Tyskland på tross av at nazismen på demokratisk og parlamentarisk måte arbeidet seg fram til makten.

Ved rettsoppgjøret er NS-medlemmer dømt for å ha ytet fienden bistand ved medlemskap i NS. Etter at de er dømt for bistandshandling til fienden kreves det at de skal kvitte seg med sin innstilling til nazismen. Ja, en råker sikkert sannheten, at de fleste NS-medlemmer er dømt for sin politiske innstilling og ikke så meget for deres bistandshandlinger til fienden; for mens krigen pågikk i landet hadde fienden langt bedre hjelpere i den klikk som i dag hører til kategorien «gode nordmenn». Bare les bøkene til P. Harsem og major Langeland, så får en sannheten dokumentert.

Hva kan grunnen være at advokaten vil la den reiste agitasjon mot rettsoppgjøret gå utover dømte NS-medlemmer? Agitasjonen er reist av personer som står utenfor rettsoppgjøret, og diktert av hensynet til at det skal være likhet for loven, og at sannhet skal være grunnlag for rett og rettferdighet. En skulle derfor anta at alle sannhetselskende personer ville hilse alle innvendinger og opplysninger som bygger på fakte, med glede og ta lærdom og konsekvensene av dette, slik at oppgjøret ble rettferdig. Opposisjonen er så godt underbygget med faktiske opplysninger at den lar seg ikke stanse eller kvele av hensyn til prestisjetap for de personer som har hatt den ære å være hovedaktører ved rettsoppgjøret. Prestisjetap vil heller ikke inntre for den person som vedgår at han har tatt feil fordi han ikke har hatt kjennskap til momenter som er av vesentlig betydning, men hvis tilfellet er at en med vitende og vilje har satt vesentlige momenter til side til fordel for personlig oppfatning, da vil tapet ikke være til å gjenopprette, og ved en slik situasjon ligger det nær for den menneskelige natur å forfekte sin mening så lenge det lar seg gjøre med alle midler som står til rådighet.

Det har vakt stor ergrelse og forbitrelse under rettsoppgjøret at NS-medlemmer ikke har erklært seg straffskyldig i landssvik eller landsforræderi. Dagspressen og de toneangivende i det gode selskap som har følt seg kallet til å gjøre opp med landssvikkerne, har sett på dette som en uhørt frekkhet, og det har vært

Forts. side 18

Forsoning —

Forts. fra side 4.

marar laga justismord i Palestina for meir enn 1900 år sidan. Eg hadde vore Kristus-truande frå mitt 21. år, og er det den dag i dag. Men so kom eg eingong i kant med Gud. Eg skulda han for at han gav meg mindre av alle ting enn han gav andre, og fann i det heile åt han både for dette og hint. Med ein knytnøve mot himmelen tok eg i: «Kva var det til at du skapte meg?»

Men då kom «røysta». «Les 1. Mos. 6, 6», sa ho: «Då angra Herren at han hadde skapt men-

Jeg er lærer, har vært medlem av NS, fikk forelegg som jeg vedtok 12. desbr. 1945 med mulkt og rettighetstap 1 og 2. ankefristen utgikk. Sak ble så reist etter lov av 29. juli 1946 (utrenskningsloven), denne ble avvirket 16. desbr. 1947, her beholdt jeg også min stilling, men fikk ordensstraff. Denne dom ble anket til Høyesterett som avsa kjennelse 16. oktober 1948 at jeg skulle miste min stilling.

Nu spørres:

1. Har jeg krav på lønn for den hele suspensjonstid?
2. Har jeg bare krav på lønn etter at straffesaken var oppgjort?
3. Etter at jeg vedtok forelegg, var det vel ingen lov utenom skoleloven som kunne ramme meg, for utrenskningsloven kom 29. juli 1946, har jeg krav på lønn i denne tid?

Svar:

1. Nei.
2. Heller ikke.
3. Jeg viser til loven av 19. juli — 46, nr. 14 § 5, hvoretter De overhodet ikke har krav på lønn. Før loven hadde vi provisorisk anordning av 26. februar 1943 med presis de samme bestemmelser. Vel kan dette være urimelig. Og det kan være et spørsmål om disse lovbestemmelser overhodet er lovlige. Men de er klare nok i og for seg, og som forholdene er i dag, vil det antagelig være nytteløst å fremme noe krav.

Høyesterettsadvokat

neskja, og han var full av sorg i hjarta.»

Dette var noko som ingen prest biskop eller professor hadde fortalt meg. Og kva var grunnen til at Herren angra og var full av sorg? Jau, det står i det 5. verset: «Og Herren såg at vondskaften var stor og at dei tenkte og emna på var berre vondt all dagen.»

Jaso, tenkte eg: Er du so stor at du har råd til å gjera deg liten og angra og vera sorgfull for det galne du har gjort, so skal eg og vera so stor at eg tilgjev deg! — Og so vart det gjensidig anger og sorg og gjensidig tilgjeving og venskap for tid og æve. —

Dette er den einaste forsoning som duger. Og det var nok dette Kagawa meinte då han sa: «Må no både dei som vann og vi som tapte, angra det vi har gjort!» Dette lyt med andre ord vera «den rette sida».

Vi må læra å kjenna den angerfulle og sorgfulle Gud, ikkje berre den mektige som sigrar og dømer. Og hemnen har vi ingen ting med: «Den høyrer meg til,» seier Herren.

Om vi lydde litt meir på Guds røyst og litt mindre på røystene åt heidningar, jødar og mange andre, trur eg vi kom inn på eit betre spor. Og om vi la bort både ortodoks og liberal teologi og all «religion», og tok til å syna kristendom i gjerning etter det programmet som menneskesonen og gudssonen lærde, so trur eg nok det vart forsoing. Men før vi det gjer, er og blir det vonlaust.

Martin Hageberg.